

7. Ким Н. Н. Архитектура гражданских и промышленных зданий / Н. Н. Ким. – Москва : Стройиздат, 1987. 286 с

8. Проект «Сенсорный сад». Организация здоровьесберегающей образовательной среды через реализацию технологии APC (активную сенсорно-развивающую среду) [Электронный ресурс]: Сайт «Первое сентября» – Режим доступа: <https://urok.1sept.ru/%D1%81%D1%82%D0%B0%D1%82%D1%8C%D0%B8/584413/> (дата звернення 08.10.2020).

9. Черняева Е. В. Основы ландшафтного дизайна. – Москва : «Фитон21», 2015. 120 с.

Миненко О. О., здобувач вищої освіти 2 курсу гр. ФК-201
Науковий керівник – **Киселиця С. В.**, к. філос. н., доцент
Національний університет «Чернігівська політехніка» (м. Чернігів, Україна)

ТОЛЕРАНТНІСТЬ У КОНТЕКСТІ ЕТИКИ СЬОГОДЕННЯ

Сучасність диктує нові правила для людства. В умовах масштабних кризових явищ необхідно зберігати толерантні міжособистісні взаємовідносини, адже лише в терпимому й поважливому середовищі можливо впевненим кроком йти до поставлених загальнолюдських цілей. Двадцять перше століття в геометричній прогресії наповнюється викликами для людської природи.

Інноваційно-науковий розвиток суспільства так чи інакше впливає на культуру сучасності, що викликає незворотній процес розгалуження й розповсюдження як позитивних, так і негативних надбань людства. Завдячувати цьому ми можемо глобалізації в матеріальному та, що не менш важливо, в моральному контекстах.

Не дивно, що виникає все більше стресових ситуацій, в яких кожен може стати жертвою чи агресором. В цьому випадку особливої уваги заслуговує факт неминучості співіснування людей як істот абсолютно соціальних. Питання гуманізації та подолання нетерпимості постає одним із провідних, адже визначає подальше гармонійне буття у всесвіті повною розмаїття та суперечностей.

Визначити фактори впливу на формування толерантного суспільства, кожен член якого здатен абстрагуватися й критично оцінювати будь-яку ситуацію з погляду етикету та, зокрема, толерантності, підтримувати мир на макро і мікро рівнях свого існування.

Філософія, як багатогранна наука та особлива форма світопізнання, в своїй історії приховує безліч способів вирішення проблеми нетолерантності й вживлення ідей гуманізму в повсякденне людське життя. Методологічними основами, що формують певні первинні засади вирішення суперечностей можуть виступати античні етичні принципи поваги та терпимості Епікура, Арістотеля й Конфуція, середньовічний аналог терміну толерантності – віротерпимість, твори Дж. Локка та П. Бейля епохи Нової філософії, ідеї представників західної культурної етнології та антропології.

Питанням дослідження взаємодії людей в соціальному просторі України, враховуючи її геополітичне та історичне становище як шлях до пошуку вирішення питань рівності та соціальної соборності, у вітчизняній філософській думці займалися Г. Горак, А. Єрмоленко, С. Кримський, С. Киселиця, Р. Кузьменко, Н. Хамітов, С. Пирожков, М. Попович, В. Шинкарук, О. Яценко та інші. Представниками зарубіжного досвіду вивчення толерантності є С. Мендус, К. Хілла, К. Леві-Стросс, Дж. Мілль, В. Франкл, О. Конт та інші.

Окрім глобальних проблем, наприклад: економічної, екологічної, демографічної, кризовим постає питання конфлікту на підґрунті відсутності бажання порозумітися, дійти компромісу, що може перерости у ворожнечу особистісного характеру між представниками різних ідеологій та світобачень. Тож важко не погодитись із твердженням: «Нетолерантність як світоглядно-психологічний стан та розповсюджене соціальне явище створюють підґрунтя для ненависті і ворожнечі, викликають закономірні кризи в освіті, політичну нестабільність, зниження якості життя, релігійне протистояння.

Відтак, у глобальному світі нагальним завданням є подолання суперечності «беззубого добра» та «агресивного зла» у контексті гуманізації культурно-антропологічного простору, що уможливує як осягнення людиною власної сутності, так і подальше існування у розмаїтому світі» [1, с.60].

Сьогодення характеризується високою мінливістю й постійним рухом, тому осягненню аспекту толерантності в своєму житті, повсякчас, окремі індивідууми навряд чи приділяють достатньо часу. «Хочеш щось змінити – почни з себе!» Цей вислів буде легким і доречним в суспільному просторі, але досить складним у виконанні. Для визначення важелів, які б посприяли вирішенню суперечностей у людському житті, варто окреслити значення толерантності, провести декомпозицію на простіші терміни, для того, щоб більш ефективно оперувати ними в умовах повсякденного життя. Історично у всесвітній культурі скалося так, що толерантність ототожнюється з милосердям, довірою, тактовністю, ввічливістю, віротерпимістю, скромністю, чемністю й т. д. Не можна уникнути багаторівневої структури формування толерантності, що описують певні масштаби охоплення соціуму.

Доречно почати з особистісного формування толерантності [2], а саме з того, що на неї впливає. Очевидним та неминучим фактором впливу є виховання та оточення, яке так чи інакше залучене до цього процесу. Формування особистості відбувається ще з ранніх років й несе визначальну роль у створенні індивідуального світогляду людини. Неупереджено пройти цей етап, нажаль, неможливо. Кожен так чи інакше стикався з необґрунтованим, іноді нав'язливим, поглядом на певні явища, яке передається з покоління в покоління в межах однієї сім'ї, умовно кажучи.

Здається, що виникає замкнуте коло, проте не завжди. Пояснюється це тим, що з часом погляд на речі змінюється, набувається певний масив інформації, що здатен значно змінити першоджерельне бачення індивідуума. Прямо пропорційно це впливає й на взаємовідносини в масштабах певних соціальних груп або прошарків населення в середині суспільства [3]. Сучасний досвід каже, що шляхом демократичних дебатів, активних переговорів поступово можна досягти компромісу та взаємовигоди в аспекті матеріального існування й, що гостро необхідно, не лицемірного, щирого, поважливого, ввічливого ставлення один до одного.

На міжнародних теренах часто відбуваються конфлікти на основі історичних, культурних та етнічних принципів. Двадцять перше століття – це епоха, коли такі конфлікти, користуючись досвідом та надбанням минулих століть, намагаються вирішуватися якомога швидше дипломатичним шляхом. Виокремлюються ідеології братерства та рівності, унікальності та особливості кожного суб'єкта світової спільноти. Толерантність в аспекті повсякденного життя потребує додаткових досліджень, що розвинуть старі та розроблять нові методологічні та практичні засади задля максимізації розповсюдження в соціум.

Таким чином, толерантність є однією з найбільш сучасних та розвинених форм людського існування. Враховуючи багатовекторність існуючих ідеологій та людських думок, толерантність передбачає простір для вільного висловлювання з подальшою відповідальністю за свої слова, де міра допустимого визначається особою чи групою осіб самостійно, адже сформоване розуміння граничних норм та засади терпимості дозволяють отримати цілісну картину моральних цінностей. Толерантність – це гарант світового й особистісного спокою, гармонії з оточуючим, важливе надбання людської культури як потужного механізму забезпечення добробуту кожного.

Список використаних джерел

1. Киселиця С.В. (2015) Парадокси толерантності у контексті життєвої мудрості // *Вісник Черкаського університету. Серія «Філософія»*. Черкаси : Вид-во ЧНУ ім. Б. Хмельницького. Вип. 31 (364). С.59-66. URL: <http://philosophy-ejournal.cdu.edu.ua/article/view/373/387/> (дата звернення: 17.02.2022).

2. Велика Українська Енциклопедія. Толерантність. URL: <https://vue.gov.ua/%D0%A2%D0%BE%D0%BB%D0%B5%D1%80%D0%B0%D0%BD%D1%82%D0%BD%D1%96%D1%81%D1%82%D1%8C> (дата звернення: 27.01.2022).

Міщенко А. М., здобувачка вищої освіти 1 курсу, група ПМ-212

Науковий керівник: **Колєватов О. О.**, к.і.н., доцент

Національний університет «Чернігівська політехніка» (м. Чернігів, Україна)

ПРИГОРИЗОНТНА ОБСЕРВАТОРІЯ БЕЗВОДІВКА

Ще в давнину народи розуміли, що в природі є певні закономірності й особливості. Вони помітили, що тривалість дня і ночі змінюється, сонце сідає за горизонт, переміщуючись вздовж нього. Спостерігаючи за такими явищами вони визначали як довго ще триватиме період, коли можна обробляти землю, настання періодичних природних явищ (вихід річки з берегів чи навпаки засухи), коли настане холод. Щоб полегшити свої спостереження за небесними світилами й довести правильність своїх обрахунків, народи будували прототипи сучасних обсерваторій.

Найвідомішою з них є Стоунхендж в Англії, занесений до списку всесвітньої спадщини ЮНЕСКО. Факт того, що така масивна й надто складна споруда була створена в давні часи, показує, що цивілізація, яка знаходиться на даній території була досить розвиненою. На це вказує те, що вирахувати правильне розташування й співвідношення всіх об'єктів, вигадати спосіб перенесення та складання масивних брил каміння, вимагає не лише фізичної сили, а й досить точних розрахунків, що могла зробити лише розвинена цивілізація [1, с.56].

Наука, що вивчає такі пам'ятки виникла в ХХ столітті й називається археоастрономією. Вона цікавиться астрономічними уявленнями давніх людей і як вони вплинули на культуру. Хоча Олександр Кликавка за освітою лише агробіолог, йому цікава українська історія. Саме тому він почав вивчати систему курганів на Чернігівщині поблизу м. Ічня, у селі Безводівка [1, с.57].

Спочатку її вивчали інші дослідники, але не як систему, а кожен курган окремо, й лише О. Кликавка помітив певні закономірності й зміг довести, що це пригоризонтна обсерваторія. Однозначно можна сказати, що це незвичайні насипи. По-перше, вони використовувалися як ритуальне місце поховання поважних людей в стародавні часи (чим вище курган, тим більш велична людина похована на цьому місці). По-друге, вони виконували роль візирів, за допомогою яких давні люди спостерігали за рухом небесних світил (Місяць, Сонце), які допомагали їм визначити коли краще починати сівбу, жатву тощо, адже в різні пори року, місяць і сонце сідало за обрій в різних місцях. Крім цього, це було для них священним місцем, храмом, академією наук, місцем збору громади, а також де вони могли задовольнити своє прагнення до вивчення не лише Землі, сонячної системи, а й Всесвіту [2].

Хоча побудова такої системи курганів, доволі складна справа, стародавні люди змогли правильно і точно вирахувати їх розташування і співвідношення. Вони безпомилково вирішили, що варто починати роботу з насипу, так званого, робочого місця спостерігача і вже потім визначати, де створювати наступні візири. Спочатку було створено основні ближні кургани, точки сходу і заходу сонця в дні літнього та зимового сонцестояння (вісь північ-південь), а потім дальні. Після чого було додано візири на осі захід-схід. Коли основні орієнтири встановлено, додавали такі, що означають

мал.1. Розташування курганів